MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS

Seduta tat-28 ta' April, 2003

Citazzjoni Numru. 153/1994/2

Emanuel Ciantar

Vs

David Curmi bhala Managing Director ta' Citadel Insurance Services Limited u din in rapprezentanza tas-socjeta` estera Assitalia Le Assicurazioni d'Italia Spa

Il-Qorti;

Rat l-att tac-citazzjoni li bih l-attur premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi l-kumpanija konvenuta, rapprezentata mill-konvenut *nomine* dahlet f'kuntratt ta' assigurazzjoni ma' l-attur u dan biex tforni kopertura assigurativa lill-istess

kontra r-riskji "*full and comprehensive*" fuq il-vettura Porsche J0789;

Premess illi gara li l-istess vettura tkissret "*beyond economic repair*";

Premess illi meta giet infurmata l-kumpanija assiguratrici dwar il-fatti li graw, u li ghalhekk avverat ruhha s-sitwazzjoni li l-kumpanija konvenuta kienet obbligata li tkopri u thallas id-dannu soffert mill-attur u dan in forza tal-kuntratt ta' assigurazzjoni, l-istess kumpanija konvenuta naqset li taghmel dan, u dan billi indikat bhala raguni li riedet tinvestiga jekk kienx hemm frodi, skuza assolutament infondata;

Premess illi l-kuntratt ta' assigurazzjoni huwa ta' *uberrimae bonae fidei*, u l-kumpanija konvenuta qed tonqos mill-obbligu taghha li thallas l-ammont ta' erbatax-il elf lira Maltin (Lm14000) valur assigurat tal-karozza;

Talab ghalhekk l-attur lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tikkundanna lill-konvenut *nomine* ghall-hlas lill-attur tas-somma ta' erbatax-il elf lira Maltin (Lm14000) valur assigurat tal-karozza, liema somma tirrapprezenta d-dannu soffert mill-attur meta l-karozza Porsche J0789 tkissret *beyond economic repair* kontra liema riskju l-kumpanija konvenuta assigurat lill-istess attur;

Bl-ispejjez, u bl-imghaxijiet legali mid-data meta gara d-dannu kopert bl-assigurazzjoni u cioe` mill-31 ta' Lulju 1993;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta’ l-istess attur u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenut *nomine* illi fiha huwa eccepixxa:-

1. Illi dan il-kaz qed jigi mistharreg mill-Pulizija fuq sospett ta' frodi u konsegwentement, minhabba li l-Polza ta' Assikurazzjoni, huwa wiehed ta' *uberrima fides* l-eccipjent ma jistax ihallas;

Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenut *nomine* u l-lista tax-xhieda minnu indikati flimkien ma' l-elenku tad-dokumenti esebiti;

Rat id-digriet tal-11 ta' Mejju 1994 li permezz tieghu gie nominat Dr. Edgar Depasquale bhala perit legali biex ifittex u jirrelata dwar it-talbiet ta' l-attur wara li jiehu konjizzjoni ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut u jaghmel l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x'jaqsmu mal-kaz; kif ukoll dak tat-28 ta' Frar 1996 li permezz tieghu giet nominata bhala perit legali Dr. Consuelo Scerri Herrera in sostituzzjoni u bl-istess fakoltajiet;

Rat ukoll id-digriet ta' l-20 ta' Mejju 1997 moghti wara talba tal-perit legali li giet elevata ghall-Magistratura, li fih il-Qorti ssostitwiet ghaliha lil Dr. Joseph Azzopardi bhala perit gudizzjarju;

Rat ir-relazzjoni tal-perit gudizzjarju Dr. Joseph Azzopardi li tinsab a fol. 64 *et sequitur* tal-process u li giet minnu debitament konfermata fl-udjenza tal-11 ta' Marzu 1998;

Rat l-atti kollha tal-process.

Ikkonsidrat:-

Jinghad mill-bidunett illi dan il-kaz ippreokkupa lill-Qorti mhux ftit ghax fl-ahhar mill-ahhar jirreduci ruhu ghal kwestjoni ta' kredibilita` li fic-cirkostanzi hi pjuttost spinuza. Il-Qorti jehtiegilha tindaga akkuratament il-provi, ezercizzju dan li ma giex wisq approfondit mill-perit

relatur, biex tara jekk ghandhiex issostni t-tezi attrici jew dik tas-socjeta` konvenuta li tikkontendi li gie ordit tranell fil-konfront taghha biex tigi mgieghla thallas ir-rizarciment pretiz taht il-polza ta' l-assigurazzjoni. Dan fuq l-assunt ta' nasba frawdolenti minsuga mill-attur bl-ghajnuna ta' terzi;

"Huwa principju guridiku fundamentali li l-kuntratt ta' assigurazzjoni ghandu jkun regolat bil-massima bona fede, u dan mhux biss fil-kors ta' l-esekuzzjoni tieghu, imma wkoll fit-trattativi sakemm jigi konkjuz u l-polza maghruga" - ("**Adriano Cassar Galea noe -vs- Paul Cuschieri**", Appell, Sede Inferjuri, 31 ta' Lulju 1996);

In kwantu bazat fuq in-nozzjoni ta' l-*uberrimae fidei* kuntratt bhal dan ghandu jirrivesti l-bona fede fil-perkors u durata kollu tieghu. Hekk per ezempju jinsab assodat illi "l-*proposal form* hija parti ntegrali tal-polza ta' l-assikurazzjoni; u kwindi dikjarazzjoni falza maghmula fil-formula hija qisha dikjarazzjoni falza fil-polza" ("**Antonio Zammit -vs- Joseph Micallef noe**", Appell Kummercjali, 31 ta' Jannar 1952; "**Joseph Micallef noe -vs- Roman Vella**", Prim' Awla, Qorti Civili, 6 ta' April 1973; "**Joseph Muscat -vs- Joseph Gasan et noe**", Appell, 6 ta' Ottubru 1999 u "**Salvu Briffa -vs- Walter Camilleri noe**", Appell, 9 ta' Frar 2001);

Proprju f'din l-ahhar sentenza citata nsibu dan l-estratt:-

"*A failure to disclose, however innocent, entitles the insurer to avoid the contract 'ab initio', and upon avoidance it is deemed never to have existed."* ("**Modern Insurance Law**", John Birds, 1993, 3rd Edition, pagna 90 *et sequitur*);

Aspett iehor tal-kuntratt ta' assigurazzjoni hu li dan hu kuntratt aleatorju definit skond l-Artikolu 964 tal-Kodici Civili, bhala l-kuntratt li fih il-qligh jew it-telf, ghaz-zewg partijiet jew ghal wahda minnhom, ikun jiddependi minn grajja mhix zgura;

Din l-alea hi l-oggett ta' l-assikurazzjoni jew il-presuppost baziku tal-kuntratt u tal-validita` tieghu. U ghalhekk jekk

ma jkunx hemm l-alea jonqos l-element principali tal-kuntratt;

L-alea jew ir-riskju jikkonsisti fil-possibilita` ta' event ekonomiku sfavorevoli. Ghalhekk in linea generali meta jissucciedi l-event ekonomikament pregudizzjevoli ghall-persuna assigurata, una volta verifikat u determinat, jinsorgi l-obbligu fl-assiguratur li jirrizarcixxi d-danni u jhallas l-indennizz;

Din tibqa', *rebus sic stantibus*, ir-regola generali. Jekk, invece, jirrizulta li s-sinistru ma kienx estraneju ghal volonta` ta' l-assigurat u jigi pruvat jew determinat bi prova sostenibbli illi hu jkun immiskja ruhu fl-event dannuz, allura l-assiguratur ikollu dritt jirrezisti t-talba ghal hlas tal-kumpens u ma jibqax marbut bl-obbligu tal-polza;

Hi proprju din il-materja l-qofol tal-vertenza hawn trattata;

Tajjeb li qabel xejn jigi puntwalizzat il-principju illi l-piz tal-prova huwa mixhut fuq min jafferma fatt, u mhux fuq min jinnegah. Fil-kaz *de quo* ifisser illi l-attur htieglu jipprova illi l-vettura assigurata sofriet hsarat f'incident u li t-telf subit jirrientra fit-termini tal-polza li assikurat ir-riskju;

Dan l-istess principju jghodd ukoll ghas-socjeta` konvenuta assigurata in kwantu din tiddefendi l-posizzjoni taghha bl-allegazzjoni li s-sinistru ma kienx wiehed accidentali izda r-rizultat ta' kuncert frawdolenti u ta' pjan qarrieqi biex tigi defrodata. Prova bhal din tinkombi di rigore fuqha bhala l-parti li qed tavvanza allegazzjoni simili. Dan jipprovdi ghalih espressament l-Artikolu 981(2) tal-Kodici Civili fejn testwalment jghid li "l-eghmil doluz ma jistax ikun prezunt, imma ghandu jigi ppruvat";

B'danakollu f'kawza civili d-dolo jista' jigi stabbilit anke permezz ta' presunzjonijiet u ndizji, purke s'intendi jkunu serji, precizi u konkordanti, b'tali mod li ma jhallu l-ebda dubju f'min hu imsejjah biex jiggudika;

Naturalment "ir-ricerka jekk l-ghemil doluz huwiex determinanti hi wahda ta' fatt li ghandha tigi meqjusa fic-cirkostanzi partikolari ta' kull kaz." (**Vol. XXXII P II p 223**);

Kwantu ghall-elementi ta' fatt f'din l-istanza, il-provi juru s-segwenti:-

(i) Carmelo Debono (fol. 74, Seduta ta' l-10 ta' Gunju 1994) jikkonfessa li hu kien imgieghel mill-imghallem tieghu Victor Micallef biex jidhol bil-*crane* fuq il-vettura ta' l-attur. Ghal dan l-akkadut huwa nstab kriminalment responsabbli. Din il-konfessjoni kien ghamilha wkoll fil-kors ta' l-investigazzjoni mill-Pulizija, b'mod li hu irretroceda mill-versjoni originarja tieghu li kienu marrulu l-*brakes*. Ghandu jigi osservat illi ma ngiebet l-ebda prova dwar difett jew *failure* fil-*braking system* tal-krejn;

(ii) Jigi notat ukoll illi Victor Micallef, li ddepona wara Carmelo Debono, fl-ebda mument ma ghamel cahda jew negazzjoni, anke wahda minimali, ghall-akkuza hekk serja lancjata fil-konfront tieghu mill-imsemmi Debono. Huwa illimita ruhu biex jghid li kien gie interrogat darba wahda mill-Pulizija u ma semax aktar minn ghandhom (fol. 76), u li xahar fuq l-incident Carmelo Debono ma baqax jahdem mieghu, anke jekk dan il-fatt ma kellux x'jaqsam ma' l-incident;

(iii) L-attur jinnega li hu qatt ghamel negozju ma' l-imsemmi Victor Micallef (fol. 96). Dan ta' l-ahhar pero` jizmentixxi dan. Ara xhieda tieghu in kontro-ezami a fol. 77);

(iv) L-attur (fol. 93) jghid li dakinhar ta' l-incident ipparkja l-karozza tieghu go *side street* hdejn il-korsa taz-zwiemel, rikeb ma' wiehed li kien iltaqa' mieghu fit-triq u li ma kienx jaf x'jismu, biex jiccekkja xi xoghol u jmur il-bank. L-isem ta' din il-persuna injota ma giex divulgat u lanqas prodott bhala xhud. Kif lanqas ma gew prodotti biex isostnu din il-versjoni tal-fatti mill-attur il-persuna li hu jghid li zar biex jiehu l-kejl tax-xoghol jew xi impjegat tal-Bank dwar l-inkass tal-flus biex ihallas il-pagi tal-

haddiema. Kwantu ghal post fejn jinghad minnu li mar jiehu l-kejl lanqas dan ma ftakar fejn kien; anzi jghid "ma nafx izda x'imkien fil-vicinanzi";

(v) Raymond Abela, l-pustier, li fil-mument tas-sinistru nzerta fl-inhawi jghid li ra krejn gej b'velocita` u hu zgicca biex jevitah. Jghid ukoll li osserva lis-sewwieq tieghu "mifxul". Fl-isfond tal-fatti din l-osservazzjoni jista' jkollha zewg spjegazzjonijiet possibbli; jew li verament marrulu l-*brakes* kif allegat, jew minhabba li kien imgieghel iwettaq att li kien jaf li kien illecitu. Irid jigi aggunt illi dan ix-xhud stqarr ukoll li hu kien ilu jaf lill-attur minn meta kien ghadu guvni (fol. 77);

(vi) L-istess bhal dan l-ahhar imsemmi xhud, PS John Lentini (fol. 75) jghid li *a tempo debito*, Carmelo Debono kien qallu li tilef il-kontroll ghax ma zammewx il-*brakes* tal-krejn. Mix-xhieda ta' dan is-surgent jirrizulta li l-ewwel telefonata li rceva kienet ikkonfermatlu li kienet sehhet habta hdejn il-"Wands Factory". Dan jikkombacja ma' dak mistqarr minn Carmelo Debono li l-imghallem baghtu hdejn il-fabbrika tal-Pepsi Cola biex jidhol fil-vettura ta' l-attur. Is-sinistru pero` sehh band' ohra. Is-surgent ma jghidx min kien ghamillu din it-telefonata;

Meta din il-Qorti tivvaluta dawn il-provi u dawk l-ohrajn attendibbli, certament il-kwadru li jemergi hu alkwantu differenti minn dak li leggerment apprezza l-perit relatur, anke jekk hu ma naqasx milli jikkummenta li "hemm hafna affarijiet mhux tas-soltu fl-incident li fih giet distrutta l-vettura" (fol. 67);

Huwa desumibbli minn dawn il-bosta "affarijiet mhux tas-soltu" illi meta dawn jigu konkretament valutati jhallu sapur indizzjarju qawwi u daqstant iehor konvincenti li kapaci jwasslu ghal dik ic-certezza morali illi non si trattava ta' semplici incident sfortunat u li l-attur ma kienx ghal kollox estraneju ghall-event li sehh tad-distruzzjoni tal-vettura;

Huwa ben maghruf f'materja konsimili illi mhux kwalunkwe konflitt, kontradizzjonijiet jew inezattezzi fil-provi ghandhom ihallu lill-Qorti f'dak l-istat ta' perplessita` li

minhabba fihom ma tkunx tista' tiddeciedi b'kuxjenza kwieta jew jkollha b'konsegwenza taqa' fuq ir-regola ta' *in dubio pro reo*;

Fil-kamp civili ghal dak li hu apprezzament tal-provi, il-kriterju ma huwiex dak jekk il-gudikant assolutament jemminx l-ispjegazzjonijiet forniti lilu imma jekk dawn l-istess spjegazzjonijiet humiex, fic-cirkostanzi zvarjati tal-hajja, verosimili. Dan fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, sostrat baziku ta' azzjoni civili, in kwantu huma dawn, flimkien mal-proponderanza tal-provi, generalment bastanti ghall-konvinciment. Ghax kif inhu pacifikament akkolt, ic-certezza morali hi ndotta mill-preponderanza tal-probabilitajiet. Dan ghad-differenza ta' dak li japplika fil-kamp kriminali fejn il-htija trid tirrizulta minghajr ma thalli dubju ragjonevoli. (**Vol. XXXVI P I p 319**);

Din il-Qorti ftit li xejn tara verosimili, sinciera u genwina l-verzjoni ta' l-attur dwar l-agir tieghu antecedenti u prossimu ghall-akkadut. Il-fatt ta’ kif u ghalfejn ipparkja l-vettura tieghu, rikeb ma' persuna li ma kienx jafha, ghamel il-qadjiet tieghu u rritorna fuq il-post ta' l-incident ihallu zgur toghma ta' suspett, li allura tirrendi l-versjoni tieghu mhix kredibbli. Kombacjat ma' dan hemm ic-cirkostanzi l-ohra, uhud minnhom fuq ri-epilogati, li jkomplu jassistu, isawwru u jsostnu dan is-suspett tar-rapprezentazzjoni falza u ngannevoli tas-sinistru. Fic-cirkostanzi ghalhekk il-Qorti hi sodisfatta li s-socjeta` konvenuta fuq il-bazi ta' l-indizji u tal-presunzjonijiet waslet ghal prova li kien jinhtiegilha taghmel;

Gjaladarba din il-Qorti waslet ghal din il-konkluzjoni ma jinhassx necessarju li tinoltra ruhha fuq aspetti ohra tal-materja, ghalkemm ma tistax ma tirrimarkax ghal darba ohra illi l-kuntratt ta' assikurazzjoni ossija l-element centrali tieghu tal-massima buona fede mhux qieghed hemm biex jigi aggirat b'artifizji li jiddanneggjaw parti ohra fil-kontrattazzjoni. Tabilhaqq, ghal darba ohra ma jonqosx li jigi ripetut illi "*la frode non merita mai la protezione della legga*" (**Vol. XXVII P I p 725**).

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi l-kawza billi takkolji l-eccezzjoni tas-socjeta` konvenuta u b'hekk tichad it-talba ta' l-attur, bl-ispejjez kollha jithallsu minnu.

--------------------------------TMIEM--------------------------------